

LUNDS
UNIVERSITET

Det binära könssystemets genusnormer

En diskursanalys av diskrimineringsgrunden
könsöverskridande identitet eller uttryck

William Lindeberg

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSG20

Termin: Höstterminen 2013

Handledare: Olof Beckman

Omfång: 6098 ord.

**HUMAN
RIGHTS
STUDIES**
LUND UNIVERSITY

Abstract

This essay examines the extent to which notions concerning gender structures manifest themselves in the Swedish *Discrimination Act (SFS 2008:567)*, by analyzing how the concept of gender is constructed in its preparatory legal work *Proposition 2007/08:95 Ett starkare skydd för diskriminering*.

The area of study is restricted to section 5.2 of the Discrimination Act; *transgender identity or expression*.

The very notion of 'transgender' suggests a norm of deviant sexual behavior, which transcends from a normal condition to an abnormal one. This essay investigates to what extent factors of the preparatory legal work coincide with a stereotypical notion of *normal* sexual behaviour, and which factors are being classified as deviants.

This allows for the identification of power structures that are working to produce such norms, and to clarify what is being omitted from such structures.

In order to address the question at issue, this essay uses discourse analysis and material from feminist critical theoreticians.

The result of the analysis demonstrates that the discourse depicted in the preparatory legal work is based on heterosexual norms, which serve to impede the rights of transgendered individuals rather than protecting them.

Key words:

Gender, power, discourse, transgender, identity, norms, social construction, sexuality

Innehållsförteckning

	ABSTRACT	1
1	INLEDNING	3
	1.1 Syfte och frågeställning	3
	1.2 Material och avgränsningar	3
	1.3 Forskningsetiska bedömningar	4
2	TEORI OCH METOD	5
	2.1 Teori	5
	2.2 Metod	7
3	LITTERATURÖVERSIKT OCH TIDIGARE FORSKNING	10
4	ANALYS	13
	4.1 Könsoverskridande identitet eller uttryck	13
	4.2 Genuskonstruktioner i diskrimineringslagen	14
	4.3 Det biologiska könet och det självupplevda könet	18
5	RESULTAT OCH DISKUSSION	20
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	24

1 Inledning

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med min uppsats är att diskutera effekterna av diskrimineringslagens diskrimineringskyddade grund *könsöverskridande identitet eller uttryck*, samt undersöka vilka bakomliggande idéer, som i lagens förarbete *Proposition 2007/08:95*, konstruerar kön & sexualitet.

En närmare granskning av begreppet *överskridande identitet* antyder något normavvikande; ett beteende som transcenderar från det normala till det avvikande. Vad utgör ett normalt sexuellt beteende, och vad klassificeras som ett avvikande? För att identifiera det reproduktiva mönstret vari kön konstrueras så vill jag analysera diskursen- och de maktstrukturer som skapar normer kring sexualitet, samt vad som osynliggörs utav dessa strukturer.

För att betjäna syftet med uppsatsen vill jag därav ställa frågan: *hur konstrueras kön i diskrimineringslagen?*

1.2 Material och avgränsningar

Primärmaterialet som är föremål för analys och diskussion i den här uppsatsen är: Diskrimineringslag (2008:567), samt Proposition 2007/08:95 *Ett starkare skydd för diskriminering*. De teoretiska perspektiv och det sekundärmaterial jag har använt mig av presenteras i kapitel 2.1.

På grund utav omfånget på det teoretiska bakgrundsmaterialet i mina sekundärkällor, och med anledning av diskrimineringslagens mångfaldiga diskrimineringskyddade områden så har jag valt att avgränsa uppsatsen till att endast behandla området *könsöverskridande identitet eller uttryck*, som uttryckt i 1 kap. 1§ Diskrimineringslag (SFS 2008:567).

Att genomföra en diskursanalys där endast ett fåtal sidor av materialet omfattas av studieämnet är, trots bristen på en statlig offentlig utredning om könsöverskridande identitet eller uttryck, adekvat i bemärkelsen att propositionen är den enda offentliga rättskälla där ämnet diskuteras i förhållande till diskriminering. En statlig utredning kring resultatet av diskrimineringslagens skydd för transpersoner

är dock initierad utav regeringen och beräknas vara färdigställd den 22:a februari 2015.¹

1.3 Forskningsetiska bedömningar

Under arbetet med uppsatsen har jag begrundat över min egen position och de ställningstagande som är förenat med att skriva en kritisk uppsats. Vad blir effekterna utav att uppmärksamma rådande maktstrukturer och diskurser? Är jag en kugge i det maskineri som reproducerar sådana maktstrukturer, eller verkar jag för ett fortsatt arbete att stärka transpersoners mänskliga rättigheter genom att informera andra om deras utsatta situation?

Den diskursanalytiska metoden som jag brukar i uppsatsen är riktad mot ett primärmaterial som består utav lagtext, och är således beroende av en social kontext. En förutsättning för att genomföra en diskursanalys är alltså att identifiera sin egen position i den sociala kontexten man granskar. Eftersom min egen identitet och sociala position formar infallsvinklarna i den forskning jag genomför, är de därför av vikt att begrunda innan- och under forskningen.

Riskerna med att inta talarpodiet för en sådan samhällsgrupp, genom att blicka bakåt och granska effekterna av vad som redan har skrivits, vad som sagts och vad som gjorts – är att diskursen blir en gemensam tillhörighet vari normativa antaganden riskerar att legitimeras. Man tenderar att bli en del av det reproduktiva mönstret som upprätthåller normerna.

För att stävja ett sådant förfarande har min ambition varit att sträva efter objektivitet i min analys, snarare än att göra anspråk på rollen som en aktiv aktör, vars penna inte förmår att skildra annat än orättvisa.

---

¹ Regeringsbeslut A2014/657/DISK. Uppdrag om rapportering av insatser i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter för hbt-personer. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

2 Teori och metod

2.1 Teori

I *Sexualitetens historia – viljan att veta* skriver filosofen Michel Foucault om diskursen kring kön, och på vilket sätt den skapat begär, förbud och förtryck. Foucault härleder diskursen kring kön till maktens vilja att veta – ett begrepp han benämner *biomakt*; vilket går ut på att administrera och kontrollera individernas kön och sexualitet. Detta är enligt Foucault inget nytt förfarande, utan går att spåra genom historien via religion och vetenskap, där den religiösa *bekännelseprocessen* gav upphov till nya maktförhållanden. Foucault hävdar att “bekännelsen frigör, makten tvingar till tystnad”², och menar att vi är inrutade i vårt begär att bekänna eftersom det är en sanningsproducerande ritual.

’Så blev könet gradvis det stora föremålet för misstanke; den allmänna och oroande innebörd som mot vår vilja löper genom vårt beteende och vår tillvaro; den svaga punkt genom vilken det ondas hotelser når oss; det stycke natt som var och en av oss bär inom sig.’³

I ovanstående citat beskriver Foucault den process som bekännelsen för med sig, och hur könet objektifierades i syfte att utöva kontroll och makt över individerna. Biomaktens orsaker och verkningar grundar sig enligt Foucault i gränslandet mellan biologi och ekonomi.⁴ Fortplantningsdriften utgör grundstommen i den administrativa kontroll som den kapitalistiska ordningen utövar på befolkningsskikten som arbetar med produktion. Könet blir enligt Foucault kärnan i kapitalismen, som makten ämnar administrera.

I takt med könsdiskursens omfattande spridning i de nya industrisamhällena visar Foucault hur de rättsliga ingreppen mot, vad han benämner *perversiteter*, mångfaldigats. Sexuell oregelbundenhet och normavvikelse sågs som ett hot mot fortplantningsdriften, och därav ett hot mot kapitalismen. Alla sexuella

---

² Foucault, Michel, *Sexualitetens historia*. Bd 1, *Viljan att veta*, [Ny utg.], Daidalos, Göteborg, 2002. s.77

³ *Ibid.*, s. 85

⁴ *Ibid.*, s. 51

beteendeavvikelser karakteriserades därför utav statliga institutioner och sammankopplades med mentalsjukdom, och ibland kriminalitet.⁵ Foucaults teori är att diskursen kring könet de senaste tre århundradena är anpassad för att garantera folkmängden, återskapa arbetskraften och behålla status quo i de sociala relationerna.

Som en förlängning av Foucaults biomaktsteori introducerar Judith Butler, professor i retorik och jämförande litteraturvetenskap vid University of California Berkeley, begreppet *den heterosexuella matrisen*. Butler uppmärksammar häri hur heterosexualitet institutionaliseras och reproduceras som norm genom diskurser kring kön. Det som utesluts ur den heterosexuella matrisen är de avvikande sexualiteteterna, de normavvikande och perversa begären och de intersexuella kropparna. Butler har genom sin formel för den heterosexuella matrisen fokuserat på normerna som producerar det avvikande; det som utesluts ur matrisen är närvarande i form av sin frånvaro.⁶

I symbios med Foucault och Butlers teorier kring sexualitet framträder i uppsatsen Sara Edenheims teori kring lagens existensberättigande. Enligt denna teori reproduceras lagen genom att vara oförståelig, anpassningsbar och ologisk. Subjekten som den omfattar följer inte lagen på grund av hot om straff, utan på grund utav dess självlegitimerande definition av auktoritet. På så vis reproduceras normerna den försöker upprätthålla, eftersom de av lagen underkastade subjekten följer dess regler för att 'sådan är lagen'.⁷

I syfte att systematisera min metod i enlighet med ämnet använder jag mig av ett antal nyckelbegrepp, nämnda under *Abstract*. Motiveringen till mina begreppsval understryks av min vilja för läsaren att applicera dessa i rätt sammanhang, och utifrån de teoretiska ramar jag presenterar i uppsatsen.

En viktig distinktion som återkommer i uppsatsen är skillnaden mellan begreppet *kön* och *genus*. Jag vill klargöra att min teoretiska utgångspunkt- och definition av begreppet kön är det biologiska kön som registrerats för en person vid födseln, eller det kön som senare fastställts för denna individ. Genus skall däremot

---

⁵ Ibid, s. 59

⁶ Butler, Judith, *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*, Routledge, New York, 1990. s. 49

⁷ Edenheim, Sara, *Begärets lagar: moderna statliga utredningar och heteronormativitetens genealogi*, Symposion, Diss. Lund : Lunds universitet, 2005, Eslöv, 2005. s. 69

inte tolkas som en fast identitet, eller utgångspunkt för olika ageranden, utan snarare som en effekt av upprepade handlingar av olika gester, rörelser och stilar som skapar illusionen av en varaktig identitet.⁸

2.2 Metod

I syfte att besvara frågan kring hur kön konstrueras i diskrimineringslagen så ämnar jag använda mig av en diskursanalytisk metod utifrån Michel Foucaults biomaktsteori.

För att analysera dessa diskurser och förstå dem ur ett västerländskt samhällsperspektiv använder jag mig utav Judith Butlers teorier om könstillhörighet och den heterosexuella matrisen.

Inom diskursanalysen är språket studieobjektet för granskning. Språket analyseras utifrån dess sammanhang där ordval och begrepp i en given text utgör ett medvetet val som speglar författarens vilja att förmedla sin version av sanningen. Diskursanalysen fokuserar på språkets konstruktioner av sanning och verklighet. Vad är det som författaren vill förmedla, och vad utelämnas? Varje retorisk handling är ett medvetet val, och gör vissa aspekter relevanta och andra av mindre betydelse. Framträdande inom teorin är att språket ses som ett oneutralt verktyg, varigenom en entydig sanning förmedlas. Diskursanalysen framhäver att det inte kan finnas en oberoende verklighet eller entydig sanning, och på så vis är all kunskap socialt konstruerad.

I Mats Börjesson och Eva Palmblads bok *Diskursanalys i praktiken* sammanfattas teorin: 'så snart språk används så har verklighet konstruerats. Genom att namnge ting, grupperingar eller händelser så har sammanhang skapats – verklighet har producerats.'⁹

Michel Foucault delade in diskursen i två ordningar; de yttre och de inre procedurerna av diskurser. I de inre procedurerna beskriver Foucault tre utestängningsmekanismer som verkar för att kontrollera diskursproduktionen i ett samhälle. Det förstnämnda i Foucaults diskurstrikotomi, *det förbjudna ordet*, kopplar

---

⁸ Butler. Op. Cit. s. 219

⁹ Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.), *Diskursanalys i praktiken*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2007. s. 10

han till relationen mellan makten och begäret,¹⁰ och de villkor som stipulerar vad som inte får få sägas. Därefter följer *bruset*, som är ett foucaultianskt begrepp som beskriver avskiljandet av sanningen, och diskursens försök att definiera vansinnet eller det avvikande.¹¹ Slutligen talar Foucault om *viljan till sanningen*, där han granskar diskursens uppdelning mellan det sanna och det falska - hur kunskap används i ett samhälle och hur den värderas och distribueras - vari han sammankopplar vår vilja till kunskap med ett historiskt och institutionellt tvingande system som obstruerar sökandet efter kunskap.¹²

I de inre procedurerna av diskursen beskriver Foucault den vedertagna sanningens tendens att spridas till individerna, och menar att diskursen görs till en gemensam egendom och ömsesidig tillhörighet. Detta förfarande möjliggör diskursens acceptans och sanningens erkännande.¹³ Inom de inre procedurerna förbinder diskursen individerna med vissa typer av yttranden och förbjuder de avvikande. Processen medför således individernas underkastelse till diskursen.

Judith Butler utvecklar i *Genustrubbel* (1990) det Foucault introducerade i *Sexualitetens historia*; nämligen teorin kring *könets sanning*, vilket hon anser grundar sig i reglerande praktiker som skapar sammanhängande identiteter med hjälp av en matris, en gjutform, en norm. Till skillnad från Simone de Beauvoirs teori att "man föds inte till kvinna, man blir det"¹⁴, vari det biologiska könet differentieras ifrån det socialt konstruerade genuset, så hävdar Butler att även könet är föremål för en social konstruktion, och del av en performativ akt¹⁵, påverkad av en matris av heteronormativitet.

I Butlers mening är *begäret* ett könets uttryck som konstant utsätts för en heterosexualisering vilket utvecklar produktionen av asymmetriska kontraster mellan maskulina och feminina genusexpressiva uttryck hos män och kvinnor. Butler anser att stigmatisering och uteslutandet av avvikande sexualiteter/identiteter grundar sig i reproduktionen av denna matris, eftersom matrisen är fundamentet för vad hon

---

¹⁰ Foucault, Michel, Diskursens ordning: installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970, B. Östlings bokförl. Symposion, Stockholm, 1993. s. 7

¹¹ Ibid, s. 8

¹² Ibid, s. 13

¹³ Ibid, s. 30

¹⁴ Beauvoir, Simone de, Det andra könet, 4. uppl., AWE/Geber, Stockholm, 1986. s. 325

¹⁵ Butler. Op.Cit. s. 69

benämner *den begripliga genusidentiteten*. När genus, eller begärets handlingar inte överensstämmer med könet utifrån de rådande heteronormativa idealen inom matrisen så är det heller inte begripligt, och framstår som logiska omöjligheter.¹⁶

Butler liknar subjekten i matrisen, genusidentiteterna och könen, med ett tvångskontrakt som förnyas av heterosexualitetens performativa ageranden som kräver att individernas sociala gestaltning konstrueras i enlighet med normen.¹⁷

Butlers heterosexuella matris är tillsammans med Foucaults maktbegrepp de teoretiska ramar inom vilka jag förhåller mig i analysen av diskrimineringslagens konstruktion av kön.

---

¹⁶ Ibid, loc.cit.

¹⁷ Ibid, s. 199

3 Litteraturöversikt och tidigare forskning

I förarbetet till denna uppsats noterade jag tidigt att forskningen om könsöverskridande identitet är begränsad, inte minst i Sverige. Fokus för forskningen är koncentrerad till de medicinska- eller psykologiska vetenskapsfälten, och socialkonstruktivistiska- eller diskursanalytiska forskningsansträngningar tenderar att falla utanför paradigmet. För att styrka ovanstående påstående så vill jag påvisa dispositionen utav sammanställningen av svensk och internationell samtida forskning kring transsexualism, genomförd utav Patientföreningen För Transsexuella – Benjamin, som är indelad i tre kategorier; 1) Hjärnan och skillnaden mellan könen, 2) Gener och 3) Förekomsten av transsexualism.¹⁸

Utanför paradigmet har den feministiska teoriskolan inom ramen för queervetenskap, med Judith Butler som ett framstående namn, paradoxalt nog kritiserats för att verka innanför paradigmet och producera vetenskap ämnad för forskningssamhället snarare än för de individer som utgör studiernas objekt. Vivian Namaste anser i *Invisible lives: The erasure of transsexual and transgendered people* att ett sådant förhållningssätt till forskning kring transpersoner osynliggör komplexiteten av deras liv och vardag.¹⁹

Vad som dock framtäder inom ramen för den samtida genusforskningen är att den ofta influerats av Foucaults diskurs- och sexualitetsteorier (se kap.2.1 ”Teori”). I försök att kringgå det medicinska paradigmet har Butler förlitat sig på psykoanalysens forskningstradition för att förklara nyckelbegrepp som *begär* och *abjektion*, och inom den teoriskolan framträder psykoanalytikern Jacques Lacan som en central aktör. Lacan använder dessa begrepp i syfte att ifrågasätta det normativa- och det symboliska elementet i genusbegreppet, och förespråkar en teori som stipulerar att begäret (sexuellt-, positionellt- eller identitetskapande begär) aldrig är determinerat, trots normativa abjekta påtryckningar utifrån. Eftersom *normen*, som fenomen, är begränsad av tid är den därav öppen för ett undergrävande inifrån.²⁰

---

¹⁸ Patientföreningen Benjamin. *Vetenskapliga artiklar*.

¹⁹ Namaste, Viviane K, *Invisible lives: the erasure of transsexual and transgendered people*, University of Chicago Press, Chicago, 2000. s. 9

²⁰ Butler, Judith, *Genus ogjort: kropp, begär och möjlig existens*, Norstedts akademiska förlag, Stockholm, 2006. s. 64

Butler använder den lacanska teorin om begär och abjektion för att legitimera sina forskningsförsök att undantränga heteronormens auktoritet.

Analytiska ansträngningar att reda ut genusbegreppets innebörd och verkan har genomförts av bland andra filosofen Sally Haslanger, som i ”*Gender and race: (What) are they? (What) do we want them to be?*” identifierar mångfaldiga tillämpningar av hierarkiska *genusformer*, och frågar sig huruvida systemet som upprätthåller hierarkin är förgänglig.²¹ Haslangers slutsats är att ens genustillhörighet inte utgör ens personliga- eller psykologiska identitet, utan att genus främst skall ses som kollektiva grupperingar inom en struktur av sociala förhållanden. Genusidentiteter är enligt Haslanger inte självvalda, utan definieras utifrån ett hierarkiskt maktsystem, och är därför föremål för transformering.

I Sverige har Tiina Rosenberg, professor i genusvetenskap vid Lunds universitet, och även Sara Edenheim, lektor i genusvetenskap vid Umeå universitet bedrivit forskning kring transpersoner. Rosenbergs bok *Queerfeministisk agenda* (2011) reder ut bakgrunden till forskningsläget kring queerteori samt granskar den heteronormativa ordningen.

Sara Edenheims avhandling; *Begärets lagar; moderna statliga utredningar och heteronormativitetens genealogi* (2005) har med sina granskningar utav det svenska rättssystemets heteronormativa diskurs utgjort ett litterärt bollplank för uppsatsens analys.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att internationell forskning om transpersoner, kön och sexualitet i förhållande till makt är adekvat, men i Sverige behövs ytterligare ansträngningar. Det existerar exempelvis för närvarande ingen statlig offentlig utredning kring könsöverskridande identitet eller uttryck, trots att Brottsförebyggande rådets statistik visar på en ökad frekvens av transfobiska hatbrott. Det finns heller inte någon klar statistik på hur många invånare i Sverige som omfattas utav diskrimineringsgrunden, vilket försvårar forskningssituationen.

Den statliga myndigheten Vetenskapsrådet som har i uppdrag att främja svensk forskning, skriver på sin hemsida att genusforskningen i Sverige står inför 3 teoretiska utmaningar; 1) ’att vidareutveckla de begrepp som definierar genusrelaterade aspekter av verkligheten’, 2) ’att alla ämnens potential att bidra till

---

²¹ Haslanger, Sally Anne, 'Gender and race: (What) are they? (What) do we want them to be?', Nos., 34(2000):1, s. 31-55, 2000. s. 51

genusforskningens utveckling utnyttjas', och 3) 'att överbygga det gap som verkar öppna sig mellan abstrakta internationellt inspirerade teoridebatter och svenska forskares förkärlek för empirinära studier'.²²

Dessa tre utmaningar ger en inblick i det svenska samtida forskningsläget om genus; och som nämnt i inledningen av detta kapitel så möter humanistiska forskningsanstängningar ett visst motstånd ifrån det rådande medicinvetenskapliga paradigmet.

---

²² Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning. *Genusforskning i korta drag*.

4 Analys

I följande kapitel analyseras diskursen i diskrimineringslagen och dess förarbete i syfte att kartlägga och uppmärksamma konstruktioner av kön och genus.

4.1 Könsoverskridande identitet eller uttryck

I samband med 2008-års diskrimineringslag tillkom diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet eller uttryck. Syftet var att skapa ett skydd för personer vars kön eller könsidentitet inte omfattades av legaldefinitionen utav diskrimineringsgrunden kön. I propositionen till 2008 års diskrimineringslag föreslog den av regeringen tillsatta Diskrimineringskommittén att den nya diskrimineringsgrunden skulle skydda personer som återfinns under paraplybegreppet *transpersoner*, vilket innefattar; transvestiter, intersexuella, intergendister, transgenderister och transsexuella. Användningen av begreppet 'transpersoner' anses av regeringen vara kontroversiellt i avseendet att det är en generaliserande samlingsbeteckning för en heterogen grupp. Begreppet används sedermera inte i den kommande legaldefinitionen²³, men används dock i den här uppsatsen utav praktiska skäl. Diskrimineringskommittén föreslog följande definition av könsöverskridande identitet eller uttryck:

‘En persons identitet, utseende eller beteende med avseende på kön oavsett om identiteten, utseendet eller beteendet skiljer sig från vad som traditionellt ansetts utgöra normen för kvinnor respektive män.’²⁴

Detta kritiserades utav vissa remissinstanser; Hovrätten för Västra Sverige, Helsingborgs tingsrätt, Arbetsdomstolen och Sveriges Domareförbund ansåg att *könsidentitet* enligt den föreslagna definitionen givits en alltför ‘vag och vidsträckt innebörd’.²⁵ Landstinget Västmanland, Malmö kommun och Sveriges Kommuner och

---

²³ Proposition 2007/08:95. Ett starkare skydd mot diskriminering. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet. s. 116

²⁴ Ibid, s. 114

²⁵ Ibid. Loc.cit.

Landsting ansåg att 'beteende inte bör omfattas'²⁶ av definitionen.

I kontrast till de förstnämnda remissinstansernas invändningar mot Diskrimineringskommitténs definition så ansåg föreningen Full Personality Expression – Sweden att 'könsuttryck såsom utseende och beteende bör lyftas fram tydligare.'²⁷

Diskrimineringskommitténs förslag omformulerades och regeringen fastställde därefter legaldefinitionen; 'att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön.'²⁸

4.2 Genuskonstruktioner i diskrimineringslagen

Enligt Judith Butlers heterosexuella matris så attribueras heterosexualitet med ett universellt subjektivt värde, varpå det avvikande intar en partikulär roll i subjektiviteten.²⁹ De individer vars könsidentitet bryter mot heteronormativiteten i det binära könssystemet tilldelas en könsöverskridande identitet, och placerar sig i samhällshierarkin, i egenskap av bärare av något avvikande, i gränslandet bortom de partikulära.

Jag vill under denna rubrik påvisa hur ett tänkt heterosexuellt kontrakt, likt det sociala kontraktet enligt Locke eller Rousseau, upprätthålls genom upprepade handlingar och diskursiva praktiker som konstruerar kunskap och som i normativ förklädning utgör sig för att vara sanning.

Som nämnt under föregående rubrik ansåg vissa remissinstanser att könsidentitet enligt Diskrimineringskommitténs föreslagna definition givits en alltför 'vag och vidsträckt innebörd' – ordval som anspelar på något diffust och alltför omfattande. Vad är det egentliga syftet med deras invändningar? Skälet angivet i propositionen sägs enligt Arbetsdomstolen bero på att 'definitionen skulle kunna omfatta alla och envar.'³⁰ Ett sådant scenario skulle alltså egalisera polariseringen mellan de partikulära och de universella könsidentiteterna, vilket för resonemanget vidare till Sara Edenheims användning av Julia Kristevas abjektionsbegrepp.

---

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

²⁸ SFS 2008:567. Diskrimineringslag. Op.Cit. 5.2 §

²⁹ Butler. *Gender Trouble*. Op.Cit. s. 193

³⁰ Prop. 2007/08:95. Op. Cit. s.116

Edenheim liknar abjektionsprocessen i det heterosexuella kontraktet som en sorts yta som subjektet vägrar att erkänna, eftersom ett sådant erkännande skulle innebära att ytans reflektion blir till en sönderdelad bild av subjektet själv.³¹ Den överskridande könsidentiteten blir enligt den föreslagna definitionen ett sådant hot, eftersom subjektet själv är beroende av att den egna könsidentiteten framstår som koherent och tydlig. Det som utmärker subjektets könsidentitet med dessa egenskaper är att den är en del av en ordning i ett binärt könssystem – en uppdelning mellan två kön där subjektifieringen kan verka ostört. Uppdelningen beskrivs av Edenheim som nödvändig eftersom den försvarar subjektets kroppsliga gränser som logiska.

Butler ser den binära könsuppdelningen på ett likartat sätt, och menar att kön och sexualitet konstrueras som en enhet, vari två genus – fastställda som varandras konträra motsatser, är en förutsättning för attraktion. Dessa två, av naturen oföränderliga genus, konstruerar sociala normer utifrån heterosexualitet, och går att skönja i propositionen till diskrimineringslagen där författaren uttrycker samtycke till existensen av rådande normer kring kön och dess beteenden.

‘Det är inte heller känt hur vanligt det är med diskriminering av t.ex. transvestiter eller personer som annars uttrycker sig på sätt som skiljer sig från vad som utifrån stereotypa men utbredda föreställningar förväntas av kvinnor eller män.’³²

Ovanstående uttalande ger medhåll till teorin att ett biologiskt kön föranleder ett givet genus, vilket även illustreras i definitionen av subjekten (transsexuella, transvestiter, intersexuella, intergendister och transgenderister) som berörs utav diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet eller uttryck. I detta avsnitt av propositionen används begrepp som ‘det motsatta könet/traditionella könen/ traditionell kvinna eller man/motsatta könets roll,’³³ vilket tydliggör lagstiftarens syn på könsroller som fasta element, bidrar till polariseringen mellan kön i den binära ordningen och som reproducerar sociala praktiker enligt det heteronormativa kontraktet beskrivet i inledningen till denna rubrik.

---

³¹ Edenheim. Op. Cit. s. 55

³² Prop. 2007/08:95. Op.Cit. s. 109

³³ Ibid, s. 115

Lagstiftaren- och remissinstansernas ovilja att i propositionen stadga en utvidgad definition av könsidentitet kan härledas till Butlers koherens- och kontinuitetsteori, i vilken könsidentitet skapas genom begreppen kön, genus och sexualitet. En persons identitet ter sig begriplig när den följer de genuspräglade kulturella normerna, men i händelse av diskontinuitet eller inkoherens inom könsidentitetens ovanstående trikotomi så framträder en ologisk och instabil genusexistens. Diskontinuitetens och inkoherensens spektra är enligt Butler 'endast tänkbara i relation till rådande normer för kontinuitet och koherens.'³⁴ En transpersons egenskap av normbrytande könsidentitet är förbjuden såväl som skapad av de lagar som försöker etablera kausala eller expressiva förbindelser mellan biologiskt kön och genus. Med andra ord upprätthålls det heterosexuella kontraktet genom upprepade handlingar och diskurser inom lagen.

Analysen har hittills visat att subjekten som omfattas av diskrimineringsgrunden definieras i propositionen utifrån avvikelsen från normen i det *traditionella* binära könssystemet, men hur beskrivs dessa subjekt i propositionen? Svaret på denna fråga uppmärksammar ett kontradiktoriskt yttrande som ifrågasätter lagstiftningens skyddande syfte: 'Några enhetliga definitioner eller beskrivningar av vad som avses med dessa kategorier av transpersoner finns inte.'³⁵

Några rader därefter skriver lagstiftaren:

'Det handlar om människor som många gånger är utsatta för fördomar och andra människors okunskap på ett sätt som kan föranleda trakasserier och annat missgynnande.'³⁶

Diskrimineringslagens syfte är inte att upplysa och informera andra människor om de skyddade rättssubjektens levnadsvillkor eller utsatthet, dock vill jag påstå att avsaknaden utav dessa definitioner, och bristen på en statlig offentlig utredning om ämnet inte är ett omedvetet handlande, utan ett överlagt betänkande, vilket resulterar i en tystnad kring könen, dess identitet och beteenden. För att stärka detta påstående, och i försök att evaluera orsakerna till den rådande tystnaden applicerar jag Michel

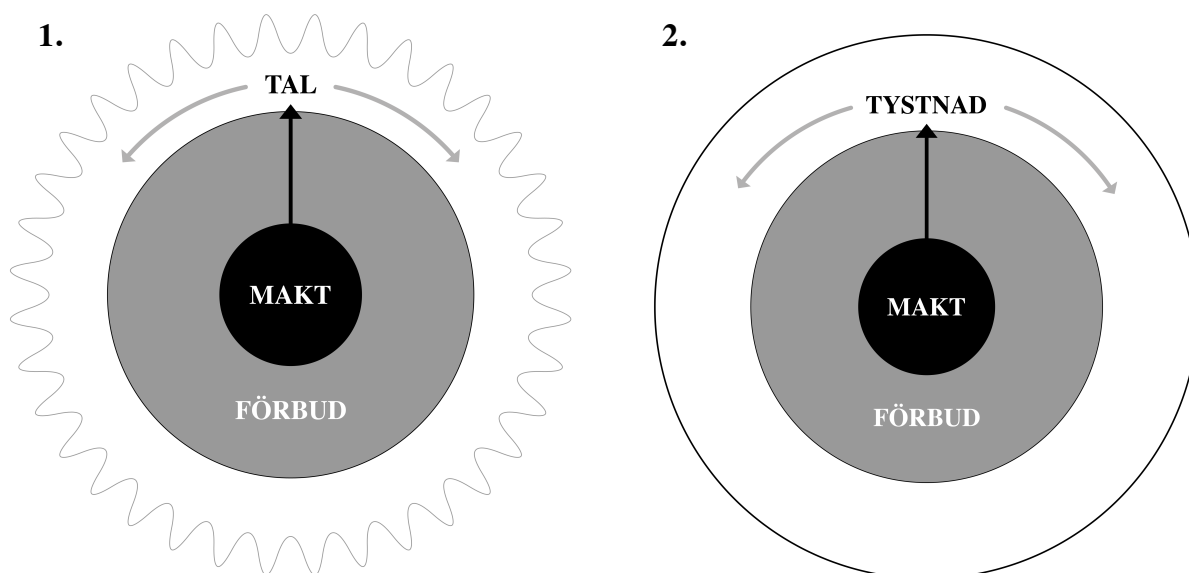
---

³⁴ Butler. *Gender Trouble*. Op.Cit. s. 68

³⁵ Prop. 2007/08:95. Op.Cit. s. 115

³⁶ Ibid, s. 115

Foucaults regel om talets taktiska polyvalens: genom tystnaden förstärks normen. Se *figur 1* och *figur 2* nedan för ett diagram över regeln.

Foucault såg talet som ett maktinstrument, men även som ett hinder för maktaktörer i bemärkelsen att det möjliggör ett fäste för en oppositionell- och motsatt strategi, vilket gör makten bräcklig. I *figur 1* illustreras den centraliserade makten och dess omslutande förbud som yttras i tal. Regeln om talets taktiska polyvalens återfinns här i den ytterst omslutande kugghjulsliknande cirkeln, vari brofästen för oppositionella krafter tar vid. I *figur 2* är motsvarande cirkel fast, och tystnaden den omsluter skyddar makten och bestyrker dess förbud.³⁷ Maktens framgång, hävdar Foucault, står i proportion till vad den lyckas dölja av sina egna mekanismer.³⁸

Propositionens konstruktion av avvikande könsidentiteter är historiskt sätt inte unikt för maktinstitutioner, utan Foucault identifierar den här typen av institutionellt marginaliserande av normbrytande individer redan från slutet av 1700-talet, då perversiteter som "sexuellt vakna barn, brådmogna småflickor, misstänkta skolpojkar, tvivelaktiga tjänare och informatorer, hustruplågare, fetischister och fula gubbar"³⁹ tvingades till underkastelse inför straffkolonier, domstolar och dårhus.

³⁷ Foucault. *Sexualitetens historia*. Op.Cit. s. 110

³⁸ Ibid, s. 98

³⁹ Ibid, s. 64

Foucault menar, liksom Butler, att den heterosexuella sociala normordningen levt vidare sedan dess genom reproducerande maktstrukturer.

4.3 Det biologiska könet och det självupplevda könet

I slutskedet av denna analys ämnar jag nu granska de ord och begrepp som används i propositionen. Ambitionen är att uppmärksamma vilka begrepp som utelämnats till förmån för andra, och på så vis förstå konsekvenserna av diskursens reella innebörd.

Vad som genomsyrar hela propositionen i talet kring *transpersoner* är att könsidentitetsskapande attribut hos en individ kännetecknas av en överskridande fas – en essens som transcenderar till något annat. I propositionen används ordet *moment* för att beskriva processen. Lagstiftaren beskriver detta som: ‘förhållanden som ligger bortom eller utanför vad som vanligen, och i rättslig mening, menas med kön.’⁴⁰

En djupare granskning av denna formulering tenderar att föra resonemanget vidare till ett rättssubjekt som paradoxalt nog står under lagens beskydd, men som i lagens mening befinner sig *utanför* dess domän. Vad är skälen till detta? Varför vill lagstiftaren inte associera ‘*det vanliga*’ könets rättsliga definition till det kön som står *utanför* den rättsliga meningen? Ett skäl som nämns i propositionen är att man vill upprätthålla de rättsliga bestämmelserna kring aktiva åtgärder för kön, även kallat *positiv särbehandling* eller *kvotering*. Nu problematiseras frågan ytterligare: lagstiftaren skriver att ‘aktiva åtgärder för kön även fortsättningsvis tydligt bör ta sikte enbart på kvinnor och män.’⁴¹ Den sistnämnda formuleringen *kvinnor och män* förstärker normen kring det binära könssystemets tvingande heterosexualitet, eftersom det är en direkt marginaliserande fras som utestänger de resterande – de som i rättslig mening står *utanför*. Så vad är en *transperson* i rättslig mening om inte man eller kvinna? Skall dessa individer på grund av sin obegripliga könsidentitet falla utanför lagens skydd kring aktiva åtgärder om kön? Svaret är uteblivet. Det råder en fortsatt tystnad kring det transcenderande könet, och heteronormativiteten förstärks.

I diskussionen kring det biologiska könet och det självupplevda, *mentala* könet skriver lagstiftaren;

‘Allmänt sett kan sägas att den nya diskrimineringsgrunden bör innefatta en

⁴⁰ Prop. 2007/08:95. Op. Cit. s. 116

⁴¹ Ibid, s. 115

persons mentala kön eller självupplevda könsbild, dvs. det som inte utan vidare är iakttagbart för andra.⁴²

Vid första anblick har formuleringen vissa ansatser till ett godtagbart förhållningssätt till en transpersons självupplevda könsidentitet, men när jag analyserar de kommande ordvalen så raderas den här bilden av en annan agenda. I den vaga beskrivningen av *transsexuella* används termerna *motsatta könet* och *byta kön*: 'Den som är transsexuell upplever sig tillhöra det motsatta könet. Oftast önskar den som är transsexuell att genom medicinsk och kirurgisk behandling byta kön.'⁴³

Implikationerna av dessa ordval reproducerar transsexualitet som en transcendering från det biologiska, ursprungliga könet – till det motsatta. I stället för begreppet *faktiskt kön* används *motsatt kön*, och i stället för *korrigera kön* används *byta kön*. Vikten av dessa ordval står inkoherent till lagstiftarens tidigare förhållningssätt om att diskrimineringsgrunden bör innefatta en persons självupplevda könsbild, som alltid stått i konflikt till den biologiska könstillhörighet som registrerats vid födseln.

Heteronormativa påståenden i propositionen karakteriseras generellt av lagstiftarens tillförsikt till antaganden kring könsstereotypa värderingar. Detta tydliggörs i beskrivningen av transgenderister; 'En transgenderist kan också anse sig tillhöra det motsatta könet men manifesterar inte detta utåt t.ex. genom sitt utseende eller sitt beteende,'⁴⁴ varigenom lagstiftaren lägger vikt i hur någon uttrycker sitt sociala kön, på ett vis som befäster normerna kring den binära könsuppdelningen. Attribut som kläder, kroppsspråk, smink eller frisyr⁴⁵ listas som tänkbara uttryck för ett transgenderistiskt genus, och i och med denna formulering framträder de traditionella könsrollerna som fasta element fyllda av könstypiska egenskaper och beteenden.

---

⁴² Ibid, s. 116

⁴³ Ibid, s. 115

⁴⁴ Ibid, s. 115

⁴⁵ Ibid, s. 116

5 Resultat och Diskussion

I detta kapitel ämnar jag diskutera hur resultatet av uppsatsens analys kan tänkas omsättas i samhällsliga reformer ur ett rättsperspektiv. Vilka ansträngningar för en effektivare diskrimineringslagstiftning genomförs utav regeringen idag, och vad blir konsekvenserna utav detta arbetet? Kan det tänkas att en bibehållen linje av heteronormativitet i diskrimineringslagstiftningen skapar genusnormativa avlagringar som fläckar civilsamhällets jämställdhetsarbete? Finns det utrymme att utmana den, av makten distribuerade, diskursiva sanningen om könet exempelvis genom en rättslig reform i form utav instiftandet av en tredje, *juridisk* könstillhörighet?

Jag vill inleda diskussionen med att belysa ett rekvisit som måste uppfyllas i rättsfall om diskriminering av könsöverskridande identitet eller uttryck. I propositionen yttras detta i form utav att 'identiteten eller uttrycket måste på något sätt ha manifesterat sig utåt på ett för andra iakttagbart sätt.'⁴⁶ Detta kan vara en tänkbar anledning till varför inga domar har berörts utav diskrimineringsgrunden sedan dess införande. De rättssubjekt som omfattas utav lagen måste alltså, trots deras utsatthet, ständigt manifesteras sin könsidentitet utåt för att skyddas av lagen. Detta är en ekvation som, i enlighet med Brottsförebyggande Rådets ökande frekvens inom statistiken för transfobiska hatbrott, skulle kunna leda till en fortsatt ökad utsatthet för transpersoner och/eller en minskning av antalet anmälda diskrimineringsfall. Jag vill med nedanstående statistiska underlag visa hur ett rationellt uteslutande av normavvikande genusidentiteter i straffrättslig diskurs får ödestigra konsekvenser.

Från den nya diskrimineringslagens införande år 2008 så har antalet anmälda transfobiska hatbrott ökat med 192 procent.

Antal anmälningar med identifierade transfobiska motiv, åren 2008-2012.⁴⁷

År:	2008	2009	2010	2011	2012
Antal:	14	30	31	52	41

⁴⁶ Ibid, s. 117

⁴⁷ Brottsförebyggande rådet. Hatbrott 2012 Statistik över självrapporterad utsatthet för hatbrott och polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. s. 72

Anmälningssbenägenheten för transfobiska hatbrott beräknas till 6 procent, och är enligt Brottsförebyggande Rådet resultatet av att transpersoners vardag kantas av ständig utsatthet, och att dessa individer därav kanske inte uppfattar hot eller våld som egentliga brott.

I budgetpropositionen 2013/14:1 inför året 2014 beslutade regeringen att man avser stärka arbetet för lika rättigheter och möjligheter oavsett könsidentitet eller uttryck genom att införa en 'samlad strategi med långsiktiga insatser'.⁴⁸ Man avser även fortsätta med organisationsstödet för att civilsamhället och dess organisationer som arbetar med transfrågor skall höja medvetenheten- och kunskapen kring dessa individer. En statlig utredning kring resultatet av diskrimineringslagens skydd för transpersoner är initierad utav regeringen och beräknas vara färdigställd den 22:a februari 2015.⁴⁹

Regeringsstrategins förord inleds av integrationsminister Erik Ullenhag med påståendet att skyddet för transpersoner har stärkt avsevärt de senaste decennierna, men att de fortfarande utsätts för våld och diskriminering samt att självmordsförsöksstatistiken är dubbelt så hög som hos heterosexuella.

Regeringen skriver i denna strategi att om diskrimineringslagen ska få genomslag i samhället i behövs, förutom Diskrimineringsombudsmannen, även lokala aktörer.⁵⁰ Vidare beskrivs transpersonernas oro för att vända sig till en myndighet på grund av rädsla att vissa uppgifter blir offentliga. Som exempel listas Polismyndigheten. Även om alla statliga institutioner och myndigheter behöver utveckla mer kunskap om transpersoner, så bottnar den bristande tilliten i inadekvat lagstiftning. Att Regeringen i stället hänvisar till Polismyndigheten förefaller orimligt.

Ponera ett scenario där civila rättighetsaktivister inte delar regeringens syn på könsidentiteter, likt den som framställs i propositionen till diskrimineringslagen. Kan den rättsliga diskursen utmanas i dessa frågor? Sara Edenheims teoretiska utgångspunkt är att en rättslig text är beroende av en dikotomisk uppdelning av könen för att de ska vara begripliga.⁵¹ Juridikens reproduktion av normativa antaganden

---

⁴⁸ Proposition 2013/14:1. Utgiftsområde 13: Integration och jämställdhet.

Stockholm: Finansdepartementet. s. 46

⁴⁹ Regeringsbeslut A2014/657/DISK. Op. Cit.

⁵⁰ Arbetsmarknadsdepartementet. En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. s. 28

⁵¹ Edenheim. Op.Cit. s. 76

förutsätter att lagstiftaren blickar bakåt när nya lagar skapas. När en rättskälla hänvisar till tidigare lagar eller propositioner legitimeras den, och de normer som låg till grund för de tidigare rättskällorna reproduceras. Edenheims teori är dock att även aktivister blickar bakåt när de granskar samhället⁵², vilket gör dem till en del av det reproduktiva mönstret som upprätthåller normerna från början. Sådana verkar Foucaults inre procedurer av diskursens makt. Först sprids kunskapen till individerna och diskursen blir därutav en *gemensam tillhörighet* varpå diskursen, och sanningen den förmedlar, accepteras..⁵³

För att den rättsliga diskursen kring kön skall utmanas krävs en identifiering av genusnormernas fundament, och en konceptuell förståelse av kön som ett performativt fenomen. Butler hävdar att kunskapen om genus och dess normativa avlagringar med tiden har alstrat vissa beteenden som framstår som kroppars naturliga gestaltning i kön, och som upprepat ageras ut i offentligheten i syfte att strategiskt bevara dess binära form, vilket möjliggör ett perspektiv där kön inte är en orsak till heteronormativitet, utan en verkan av det.⁵⁴

Med åskådningen på kön som performativt kan vi anta att det rådande könssystemet som presenteras i diskrimineringslagen och propositionen är till för att bevara dess binära struktur, vilket leder vidare till frågan om instiftandet av ett tredje juridiskt kön.

Den första november 2013 erkänner, som första land i Europa, Tyskland ett tredje kön. Tidigare länder som infört detta är Australien, Indien, Nepal, Nya Zeeland, Pakistan och Sydafrika.⁵⁵ I Sverige arbetar Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter med frågan, men även Vänsterpartiet⁵⁶ och Miljöpartiet⁵⁷ har i sina partiprogram och i olika motioner sagt ja till ett tredje kön.

---

⁵² Ibid, s. 231

⁵³ Foucault. *Diskursens ordning*. Op. Cit. s. 30

⁵⁴ Butler. *Gender Trouble*. Op. Cit. s. 219

⁵⁵ Magnusson Örjan, Mattmar Ulf. Tyskland erkänner ett tredje kön – Sverige väntar. Sveriges Television. 2013-10-25.

⁵⁶ Motion 2013/14:So202. Ett tredje juridiskt kön, embryodonation och upprättelse för tvångssterilisering. 2013-09-11. Stockholm.

⁵⁷ Miljöpartiet. *Partiprogram – människan*.

I Butlers *Genustrubbel* presenteras feministteoretikern Monique Wittigs teori kring könets gränslösa mångfaldigande vari hon anser att det binära könssystemets förstörelse skulle öppna kulturen för lika många kön som det finns individer.⁵⁸ Den logiska konsekvensen som följer av könets mångfaldigande skulle vara att könet som begrepp inte har någon allmän tillämplighet och på så vis inte heller fungera som en beskrivande generalisering. Därav skulle socialt forcerade heterosexuella könsroller upphävas. Jag anser att Wittigs teori skulle kunna användas för att införa en tredje juridisk könstillhörighet i Sverige. På så sätt kommer regeringen närmare de mål och effektiviseringar man har stadgat i budgeten för år 2014. Men för att nå dit, är det viktigt för civilsamhället att ur ett kritiskt perspektiv se lagen som subjektiv, ifrågasätta rådande uppfattningar om hur den sociala verkligheten är konstruerad och utmana maktens inneboende mekanismer. I den här uppsatsen har min ambition varit att åstadkomma ett sådant förhållningssätt till diskrimineringslagen och dess förarbete, och om möjligt fylla de kunskapsgap- och besvara eventuella frågor som före läsningen existerat kring diskursen som lagen förmedlar.

William Lindeberg.

2014-03-06.

---

⁵⁸ Butler. *Gender Trouble*. Op. Cit. s. 193

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

- Beauvoir, Simone de, *Det andra könet*, 4. uppl., AWE/Geber, Stockholm, 1986
- Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.), *Diskursanalys i praktiken*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2007
- Butler, Judith, *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*, Routledge, New York, 1990
- Butler, Judith, *Genus ogjort: kropp, begär och möjlig existens*, Norstedts akademiska förlag, Stockholm, 2006
- Edenheim, Sara, *Begärets lagar: moderna statliga utredningar och heteronormativitetens genealogi*, Symposion, Diss. Lund : Lunds universitet, 2005, Eslöv, 2005
- Foucault, Michel, *Diskursens ordning: installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970*, B. Östlings bokförl. Symposion, Stockholm, 1993
- Foucault, Michel, *Sexualitetens historia. Bd 1, Viljan att veta*, [Ny utg.], Daidalos, Göteborg, 2002
- Haslanger, Sally Anne, 'Gender and race: (What) are they? (What) do we want them to be?', *Nos.*, 34(2000):1, s. 31-55, 2000
- Namaste, Viviane K, *Invisible lives: the erasure of transsexual and transgendered people*, University of Chicago Press, Chicago, 2000

Elektroniska källor

- Arbetsmarknadsdepartementet. *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.*
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/23/13/50/0d8d2749.pdf> (hämtad: 2014-03-04)
- Brottsförebyggande rådet. *Hatbrott 2012 Statistik över självrapporterad utsatthet för hatbrott och polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv.*
http://www.bra.se/download/18.6b82726313f7b234a5839/1372231125966/2013_16_Hatbrott_2012.pdf (hämtad 2014-03-04)

Magnusson Örjan, Mattmar Ulf. *Tyskland erkänner ett tredje kön – Sverige väntar.*

Sveriges Television. 2013-10-25.

<http://www.svt.se/agenda/dags-att-for-ett-tredje-kon> (hämtad: 2014-03-04)

Miljöpartiet, *Partiprogram – människan,*

<http://www.mp.se/om/partiprogram/manniskan> (hämtad: 2014-03-04)

Patientföreningen Benjamin. *Vetenskapliga artiklar.*

<http://www.foreningenbenjamin.se/ForskningArtiklar.html>

(hämtad: 2014-03-04)

Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning. *Genusforskning i korta drag.*

<http://www.vr.se/download/18.320a86de108dcd98cbc8000516/1137678461>

[949/Genusforskning+i+korta+drag.pdf](http://www.vr.se/download/18.320a86de108dcd98cbc8000516/1137678461949/Genusforskning+i+korta+drag.pdf) (hämtad: 2014-03-04)

Offentligt tryck

Motion 2013/14:So202. *Ett tredje juridiskt kön, embryodonation och upprättelse för tvångssterilisering.* 2013-09-11. Stockholm.

Proposition 2007/08:95. *Ett starkare skydd mot diskriminering.* Stockholm:

Arbetsmarknadsdepartementet.

Proposition 2013/14:1. Utgiftsområde 13: Integration och jämställdhet.

Stockholm: Finansdepartementet

Regeringsbeslut A2014/657/DISK. *Uppdrag om rapportering av insatser i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter för hbt-personer.* Stockholm:

Arbetsmarknadsdepartementet.

SFS 2008:567. *Diskrimineringslag.* Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.